

בפרשת השבוע אנו מוצאים את בקשתו של משה רבנו לפני הקב"ה (לג, טז): **"וּבִקְשָׁה יָדְעָ אֶפְאֹה פִּי מִצְּאִיתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲנִי וְעַמֶּךָ הֲלוֹא בְּלִבְךָ עֲמָנִי"**, תחינה שכפי המובא בחז"ל - נענתה, ואכן ניתנה לו משאלתו. וכך מובא בגמרא (ברכות ז, א): **"אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי, שלשה דברים בקש משה מלפני הקדוש ברוך הוא ונתן לו" וכן מתייחסת הגמרא לבקשתו הראשונה: "ביקש שתשרה שכינה על ישראל ונתן לו, שנאמר: 'הֲלוֹא בְּלִבְךָ עֲמָנִי'."**

עוד ביקש משה, כמובא בהמשך דברי חז"ל: **"ביקש שלא תשרה שכינה על אומות העולם ונתן לו, שנאמר (שם): 'וְנִפְלְיֵנוּ אֲנִי וְעַמֶּךָ'."** אך הדבר אומר דרשני.

ידוע מאמר חז"ל (מדרש תנחומא נשא סימן כד): **"בשעה שברא הקדוש ברוך הוא העולם, התאווה שיהא לו דירה בתחתונים, כשם שיש לו בעליונים"**. אם כן, פשוט וברור למעלה מכל ספק כי כלל לא יתכן קיום הבריאה כולה - ללא שתהיה להשי"ת דירה כאן, בעולם, מקום וְעַם עליו ישרה את שכינתו.

חשבון פשוט מעלה כי אם תתקיים הבקשה 'שלא תשרה שכינה על אומות העולם', אזי יידרש להשרות את השכינה על עם ישראל, שהרי כלל לא ייתכן בריאה, לא יתכן עולם, ללא השראת השכינה בתחתונים. תמוה אפוא למה מה הוצרך משה לבקש במפורש שתשרה שכינה על עם ישראל?

מעשה מפעים הנוגע במישרין לעיצומו של היום הקדוש בו אנו שרויים כרגע, יום הפורים, יש בו כדי להעניק לנו נקודת מבט שונה על העניין ובכך ליישב את התמיהה.

הרה"ק מתולדות אהרן זי"ע, עוד טרם נודע שמו בשערים כקדוש ישראל ומנהיג בשיעור קומה, הסתופף בצל חותנו הגדול הרה"ק בעל 'שומר אמונים', ובחושיו החדים וזכות ראייתו הרוחנית עמד על טיבו של חותנו וידע כי על כל טפח הגלוי לעין כל - מסתיר הוא שבעתיים מגדולתו העצומה.

להוותו, משמים ניסו את האברך הצעיר וכן העלייה בניסיון הקשה מכל. כמה וכמה שנים חפו מעת נישואיו, והוא עודנו מצפה להתברך בפרי בטן.

אולם למרבה הפלא, לא נראה היה כי האברך הקדוש לחוף או מודאג מהעניין. יתירה מכך, הוא אף לא העתיר בתחינה בכל רגע נתון, כמתבקש, לפני היושב במרומים שיחונן אותו בדבר ישועה ורחמים.

היה זה, כעדותו לימים, דווקא בשל קרבתו היתירה לחותנו הגדול וההכרה בכוחו הגדול לשדד מערכות הטבע ולפעול עבורו בשמי מרום. אם צדיק הדור מתפלל עבורו ובוקע ריקיעים למענו - חשב לתומו, מה לו אפוא לדאוג? מה עוד נותר שבכוחו לעשות, מה הוא עוד יכול לפעול במקום שאפילו יד חותנו הקדוש לא הגיעה?

כך הסתובב האברך הקדוש, עסוק בשלו ומתבצר בארבע אמות של תורה ועבודת ה', כשכל דאגה ממנו והלאה והוא אף אינו רואה לנכון להתפלל על צרתו הגדולה.

ביום מן הימים זימן אותו חותנו הגדול אליו, כשבפניו ארשת נזופת מהולה ברוך.

'האם נדמה לך שאין מקום לתפילה אישית שלך, מעומק לב, לבורא העולם? פנה אליו, 'הלא אינה דומה תפילת אדם על עצמו - לתפילתם של אחרים עליו!'
שמע החתן, סבר וקיבל.

החל מאותו יום החל להתפלל, ולא רק להתפלל אלא לקרוע שערי שמים בתחינה דומעת מקיריה לבו. עד כדי כך שהעיד לימים כי כשלמד את דברי רש"י הקדוש (בראשית טו, ב): **"לימד על מי שאין לו בנים שאינו בנוי אלא הרוס"**, געה בבכיה נוראה לפני אביו שבשמים. הקב"ה מתאוה לתפילתם של צדיקים, ואכן כעבור זמן מה התקבלו תפילותיו.

חלפה תקופה, והנה בעיצומו של יום הפורים הסב חותנו הגדול וניהל את שלחנו הקדוש. כשהחל לאכול את הדג לכבודו של יום, שלף עצם מקרבי הדג - 'ביין' בשפת היידיש, קרא לחתנו והושיטה לו תוף שהוא מתבטא: 'הא לך 'ביין', כאומר: 'הרי לך בן'.
החתן קיבל את העצם ביראת כבוד, והצניע אותה בארון שמור מכל משמר. ואכן, מדברי החותן הקדוש לא נפל מאומה, ולפקודת השנה זכה ונפקד בבנו הבכור הלא הוא כ"ק מרן האדמו"ר מתולדות אברהם יצחק שליט"א.

מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

המשך מעמוד קודם

הוא בשלו, מתייחד עם קונו.

'לא לכל סיפור כזה יש סוף שמח הנראה לעין' חייך ר' יעקב מעבר לקו, כשהתקשר לעדכן את אשתו בכך שייאלץ להמתין בסין עד ששייג טיסה חליפית, 'היתה זו הקרבה ללא תמורה ניכרת, ואני שמח שזכיתי לעשות רצון קוני שלא על מנת לקבל פרס'.

ר' יעקב, כך התברר, לא ניהן ברוח הקודש.

אילו היה צופה עתידות או שהיה זוכה לנבואה, היה מפזז על עומדו, משבח ומהילל לבוראו על התמורה העצומה שאין לשער, השכר האדיר שקיבל על כך שלא וויתר אף על קוצו של י"ד בתפילתו. רק כעבור זמן מה נודע לו, התברר עד כמה טעה בדבריו אלו.

יום כ"ג אלול תשס"א, או למניינם האחת-עשרה לתשיעי אלפיים ואחת, התברר כאחד הימים השחורים בהיסטוריה. ביום זה ביצעו מחבלי אל-קאעידה צמאי דם את הפיגוע הרצחני והמפורסם ביותר - כשהפילו את מגדלי התאומים וגרמו לאינספור הרוגים.

הטיסה עליה היה אמור ר' יעקב לעלות, זו ש'הפסיד' עקב הקפדתו להתפלל כראוי, התגנשה כעבור זמן קצר במגדלי התאומים.

קרבת אלוהים
לארם של גדולי הדורות

היה זה בימי קום המדינה, כאשר נאבקו כוחות הקדושה והטומאה זו בזו והמערכה על נפשות עמך ישראל היתה חריפה, מסוכנת ונחושה לאין שיעור.

ארגונים כמו 'השומר הצעיר' ותנועת הקיבוצים, ההסתדרות וחברותיה, עשו שְׁמוֹת בכרם בית ישראל וניסו ככל יכולתם לקעקע, להרחיב ולערער את חומות הדת, אולם מנגד ניצבו בחוד החנית גדולי ישראל וקברניטי הדור, אשר שלחו לכל עבר את שלוחיהם הנאמנים - להפיץ את אור התורה והקדושה בכחל מקום שידם מגעת.

אודות כך סיפר מגיד המישרים הבלתי נשכח הגאון ר' יעקב גלינסקי את המעשה הבא, כפי שבדידו הוה עובדא.

באחד הימים נקרא ר' יעקב אל מרן החזון איש, ויצא עם הוראה להושיט כל עזר ואחסין לנער פלוני הנמנה על תלמידי ישיבה חשובה בבני ברק.

אותו בחור, מתברר, נולד וגדל בקיבוץ הרוחק מדת ישראל ודרך התורה כרחוק שמים מארץ, אולם ביום מן הימים נחה עליו רוח קדושה וטהרה והוא החליט לבוא לבני ברק לבחון מקרוב את אותם 'השוכים' עליהם שמע מהוריו וחבריו לקיבוץ.

הציץ, נפגע ונשאר לתמיד.

'כעת יש לו בעיה' הסביר החזון איש, 'היות וכל המסמכים שלו נותרו בקיבוץ, ויש לסייע בידו להשיגם בחזרה ללא שתיפגע צמיחתו הרוחנית בחזרתו לקיבוץ לצורך כך'.

קיבל ר' יעקב את ההוראה וחש לקיים רצון

רבו בשלימות, אולם רגע לפני שיצא מן החדר העז וביקש רשות לשאול דבר מה.
'שאל בני' השיב החזון איש.

'הלא אותו בחור נולד להורים מחללי שבת ואוכלי שקצים ורמשים, חוטאים לתאבון וסביר להניח שאף להכעיס' ביקש ר' יעקב להבין, 'אם כן - מנין באו לו זכויות כלשהן שפעלו את פעולתן עד כדי כך שהפך והיה לבן-עלייה של ממש?'

שמע החזון איש את התמיהה, והחכים את תלמידו במסר שיש בו כדי לימוד מעצים.

'כשהוריו של הבחור החליטו לנטוש את מוסר אבותיהם ותורת אמותיהן, כשהלכו לתצוב בורות נשברים ולדלות מים דלוחים במחוזות שלא שערם אבותיהם' הסביר גדול הדר, 'פנו הוריהם שלהם לקרן זוית והחלו בכבות, להתחנן ולהעתיך לפני הקב"ה שיפתח בלב הילדים פתח לתשובה, פתח להתקרב חזרה אליו יתברך'.

ממבטו של ר' יעקב ניכר היה כי הוא עדיין אינו מבין. הרי לא ראינו ששבו ההורים המדוברים בתשובה. אולם מפאת כבוד רבו לא אבה להמשיך ולשאול, אלא המתין להסבר שבוודאי יבוא.

'נכון' השיב החזון איש על השאלה שלא נשאלה, 'הדור השני אכן לא שב בתשובה, וזאת כיון שלאדם יש בחירה חופשית - והם בחרו בדרך הרע'.

'אולם אותו נער אומלל, תינוק שנשבה אשר לא בחר מעצמו בדרך זו' חתם החזון איש את דבריו בנימה מעודדת, 'עליו השפיעו התפילות של הסבא והסבתא, משום שתפילה - אינה שבה ריקם! גם אם זה לא עוזר באותו דור, הרי שתהיה לכך השפעה כעבור דור נוסף'.

פנינה לשבת
מבית מדרשם של רבוביט

"וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לָמָּה ה' יָרָה אֶפְסָה בְּעַמֶּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם בְּכַח גְּדוֹל וּבְיַד חֲזָקָה" (כב, יא), ואיתא בחז"ל (ברכות לב, א): **"מלמד שעמד משה בתפילה עד שהחלה [שנעשה חולה מרוב תחינה]"**.

בספר הקדוש ברית שלום ביאר באופן נפלא מדוע הוצרך משה להגיע למצב זה דווקא. שהחלה עצמו, בהקדם דברי הגמרא (שם יב, ב) כי תלמיד חכם שחלה - נדרש להתפלל עליו עד שיעשה חולה מרוב תפילה, ואם לא יעשה כן תהא עליו תביעה חלילה.

הגמרא מבררת את המקור לדבר ומנסה

ללמוד זאת מהאמור בשאל המלך כשחלה (שמואל א כב, ח): **"וַיֵּאָזֶן חֵלֶה מִקָּם עֲלָיִי"**, אולם היא דוחה זאת בטענה שיתכן והדבר נכון רק בנוגע למלך, ושמא רק עליו יש לאדם להתפלל עד שיחלה.

והנה אמרו חז"ל (ראש השנה ח, ב) כי הקב"ה מקדי את משפטם של ישראל למשפט אומות העולם, שהרי 'מלך וציבור - מלך נכנס תחילה לדיון', אם כן מצינו שנקראו ישראל מלכים, ומבואר בגמרא [לטעם אחד] כי הוא כדי שיבוא המלך במשפט בטרם ירבה חרון אף.

לפי זה מובן היטב מדוע התפלל משה עד שהחלה, שהרי כל תפילתו היתה למען לא יחרה אפו יתברך ח"ו בעמו, והרי ישראל נקראו מלכים - אם כן יש להתפלל עד שיחלה.

רחים
במידה זו שלובה מידת הרחמים עם מידת הדין והן כביכול פועלות יחדיו. היינו - רחמי הקב"ה על האדם בהתאם למעשיו והליכותיו, תוך התייחסות מדויקת ומכוננת למצבו הרחוני, דרגתו ומעשיו.

תנין

מידה זו מבטאת את החנינה, מתנת החינם. זו מידתו יתברך - שהוא חס ומרחם על האדם אף ללא קשר למעשיו ומצבו הרחוני, ולשם כך הוא פותח את אוצר מתנות חנינם ומרעיף טללי רחמים על האדם.

ארך אפים

בפשטות מורה מידה זו על 'סבלנות' כביכול של הקב"ה כלפי החוטא, והדבר מתבטא בכך שאינו מעניש את החוטא בו במקום, אלא ממתין שישוב בתשובה ויתקן דרכיו.

חכמינו ז"ל מרחיבים בכך (עירובין כב, א), ומבארים כי הלשון 'אפים' - לשון רבים, מייצגת את המידה הכפולה - הן את ההמתנה למתן שכרו של הצדיק לעתיד לבוא, בעוד שכאן בעולם הזה הוא מוזכר ולעתים אף בייסורים, ולעומת זאת דחיית עונשו ופורענותו של הרשע לעתיד לבוא, בעוד שבעולם הזה הוא אוכל ומכלה את פירות מעשיו הטובים המועטים.

ורב חסד ואמת

גם כאן אנו מוצאים שילוב של שתי מידות גם יחד - החסד והאמת. שורת הדין ולפנים ממנה גם יחד, כשהקב"ה דן מחד את האדם והעולם כולו בהתאם למידת האמת והדין המזוקק, אולם הוא יתברך משלב לצידה בד בבד גם את החסד ואת ההעברה על מידת האמת.

נצר חסד לאלפים

אף על פי שחטא האדם נגד הקב"ה, בכל זאת 'נוצר' הקב"ה ישומר עבורו את החסד והרחמים, ואף לאלפי דורות קדימה.

מידה זו מבטאת את העובדה שאין מעשה טוב או זכות של האדם נעלמים ומחקים, אלא אף במידה והאדם אינו ראוי לכך - הרי ממתין הדבר דורות ארוכים עד שתבוא השעה הראויה.

נשא עון, ופשע, וחטאה

הקב"ה כביכול 'נושא' וסובל את העובדה שהאדם פעל באופן הנוגד את רצונו.

הדבר בא לידי ביטוי הן ביחס ל'חטא', הלא הוא פעולה שנעשתה בשגגה כנגד התורה הקדושה אך מקורה בטעות; הן כלפי 'עוון', המייצג את העבירות שנעשות בזדון ובידיעה; ואף כלפי עבירה שנעשתה כ'פשע', היינו להכעיס.

ונקה

מידה זו מורה על ה'נקיון' בו מזכה הקב"ה את נשמתו של החוטא, כשהוא מסייע בידו לשוב ולחטא את נשמתו מכל סיג שדבק בו בעקבות העוון.

ראוי לחתום מאמר זה בדבריו המעוררים של רבנו בחיי על הפסוק, וזו לשונו: 'וצריך אתה לדעת כי כל המבין שלש עשרה מדות ויודע פירושן ועקרן ומתפלל בהם ככוונה, אין תפלתו חוזרת ריקם, אלא אם כן היו בידו עבירות שמעכבות זה.'

"הנה בזמן הזה שאנחנו שרויים בגלות ואין לנו כהן גדול לכפר על חטאתינו, ולא מזבח להקריב עליו קרבנות, ולא בית המקדש להתפלל בתוכו, לא נשאר לנו לפני ה' בלתי את תפלתנו וי"ג מידותיו, ומתוך י"ג מדות אלה למדנו סדרי תפלה ובקשת רחמים מאת אדון הכל יתעלה".

מילתא חדת"א

פני תפילה מלקט מדברות קדשו ותורתו של האדמו"ר רבי דוד חי אינחצ'ר שליט"א

תורה ותפלה

על פי הרמז 'דרך ארץ' גימטריא 'תפלה' הנ"ל, באר הרה"ק בעל האמרי יוסף מספינקא ע"ה (הקפות הקפה ד ררוש א) מאמר חז"ל 'יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, שגינת שניהם משפחת עון' (אבות פ"ב מ"ב), שפאשר האדם מתיגע בתורה עם דרך ארץ שגגימטריא תפלה, יגיעת שניהם משפחת עון. ששניהם כאחד נצול מלבוא לידי חטא.

הא כיצד, תפלה מציילה מן החטא כמו שכתב בפינה לעתים (דרוש סב), על הפסוק ואני נתתי לך שכם אחד על אחר אחר לקחתי מיד האמרי בתרבי ובקשתי (בראשית מח כב) ותרגם אנקלוס ואנא יהיית לך חולק תד ימיר על אחר דנסיבית מידא דאמוראא בצלותי ובקענתי. וכן אמרו בגמרא (כ"ב כג.) וכי בתרבו ובקשתו לקח, והלא כבר נאמר (תהלים מד ז) 'כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני'. אלא 'חרבי' זו תפלה, 'קשתי' זו בקשה. והקשה בספר פינה לעתים מדוע נמשלה התפלה לחרב וקשת, הן אמת שזמן התפלה הוא זמן מלקיחה, אך מדוע נמשלה התפלה לשני כלי זין הללו בדרך ארץ?

ופרש בזה דברים נכוחים וערבים, שהאויב הנלחם עמו נגש למלקמה בשני פנים, פדאיאת בגמרא (כ"ב טו.) 'ורד ומתעה ועולה ומרגז'. ובלשונו: והנה, יש לנו אויב פנימי עצום ורוב - יצרנו הרע. הוא נלחם בנו בשני פנים, אם בהיותו קרוב לנו, ואם בהתרחקותו ממנו מאד. כי כאן בא אצלנו, ופנים פנים מתעצם עלינו להפילנו במקורות העונות בתקף הסתתו. ועוד מעט הולך בדרך למרחוק, למעלה למעלה, עד מקום פסא כבודו יתברך, לפני בית דינו הצדק, ומשם עורך מלקמה נגדנו, מקטרג ומלמד עלינו חובה, ומעורר הדין להענישנו חלילה.

וכנגדו עומד כח התפלה, שפאשר האדם מתפלל פראי וכנכון וזכה להציל משתי מלקמות אלו כאחת, ועל כך אמרו בתפלה (יבמות קה.) 'המתפלל צריך שימתו עיניו למשה ולבו למעלה' דהיינו שישתפל על שפלות עצמו ועל רוממות ה' יתברך, שהם העומדים כנגד היצר הירוד ומתעה ועולה ומשטין, שפשיאא שפלות עצמו. יקנע לבבו ולא יבוא לידי חטא, ויזכה לנצח על ידי כך את היצר העולה למעלה ולהקריעו לכף זכות.

ממילא יובנו שני השמות שנקראת התפלה, שהרי חרב וקשת אין פעלתם שוה, 'חרב' הוא לבא להלחם פנים אל פנים, וקשת' הוא לעומד רחוק. כן הדבר ממש בתפלה, שתי פעולות יש בה כנגד האויב המשטין, 'חרב' כנגד שעומד להסיתנו בקרוב מקום, וקשת' כנגד קטיוגו למעלה. שפח התפלה עומד כנגד פתויו בעולם הזה ובעולם הבא.

פרשה ופשרה

נידון בפרשה בענייני תפילה

תפילין ותפילה דמרי עלמא

בפרשת השבוע מספרת התורה הקדושה אודות גילו השכינה לו זכה משה רבנו (ג. כג.) 'והסרת את כפי וראית את אחר ופני לא יראו, ועל כך אמרו חז"ל (ברכות ז, א): "מלמד שהראה הקדוש ברוך הוא למשה קשר של תפילין". אכן כך מובא בחז"ל (שם ו, א): "מנין שהקדוש ברוך הוא מניח תפילין - שנאמר (ישעיהו סב, ח): 'נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו', ומבארת הגמרא: "ובזרוע עזו" אלו תפילין".

בתפילין של בורא העולם, מפרטת הגמרא, קיימות הפרשיות הבאות המייחדות את שמם של ישראל בעולם כשם שישאל מייחדים שמו בפרשיות התפילין - אשר כולן ייחוד שמו יתברך בעולם.

הפסוקים (דברים ד, ז - ח): 'כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרבים אלו וגו' ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים וגו' מהוים פרשיה אחת בתפילין של הקב"ה; "אשריך ישאל מי כמוך עם נושע בה' וגו' (שם לג, ט) וכן 'ומי כעמך ישאל גוי אחד בדרך וגו' (דברי הימים א, יז, כא) - יחד הינם פרשיה נוספת; בפרשיה השלישית מופיע הפסוק (דברים ד, לד): "או הנסה אלקים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי וגו"; ואילו בפרשיה הרביעית כתוב (שם כו, ט): "ולתתך עליו על כל הגוים".

מענין לענין באותו ענין, לצד מאמר חז"ל אודות התפילין של הקב"ה ראוי להתבונן גם במאמרם אודות תפילתו של רבון העולמים, ואלו דבריהם (ברכות ז, א): "מנין שהקדוש ברוך הוא מתפלל, שנאמר (ישעיהו נו, ז): 'והביאותים אל הר קדשי ושפחתים בבית תפלת', תפלתם לא נאמר אלא תפלת, מכאן שהקדוש ברוך הוא מתפלל".

ממשיכה הגמרא ומביאה את תוכן תפילתו של הקב"ה: "הי רצון מלפני, שיכבשו רחמי את כעסי, ויגולו רחמי על מדותי, ואתנהג עם בני במדת רחמים, ואכנס להם לפני משורת הדין".

סדרה הצלותא

תפילות הקדמונים ואבות האומה

לאחר שנצטווה יונה הנביא ללכת לעיר נינוה ולהתרום בהם כי ישבו ממעשיהם הרעים, בחר יונה שלא לעשות כן, זאת כפי המובא בחז"ל (ילקוט שמעוני אות תקנ) שרצה למנוע קטרוג על ישראל.

בחר יונה אפוא לברוח לתרשיש, כיון שידע כי אין השכינה שורה בחוץ לארץ ולא תהיה אפשרות שיקבל שם נבואה אשר תכפה עליו לבצע את שליחותו (מכילתא פתיחתא בא).

בשלב זה נאמר (יונה ב, א - י): 'וַיִּמְנָה ה' דָּג גָּדוֹל לְבַלְעַ אֶת יוֹנָה וַיְהִי יוֹנָה בְּמִעֵי הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלוֹת'. יונה אפוא בייסורים נוראים, נלחם על קיומו במעי הדג, וכעבור זמן מה מבין כי עליו לשוב בו ולעשות כאשר נצטווה.

כאן הוסיף יונה והתפלל מעומק לבו, והתבוננת בתפילה זו מעלה לנוכח עיינו כמה וכמה עניינים שיש לתת עליהם את הדעת בעמדנו להתפלל לפני בורא העולם.

"וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל ה' אֱלֹהָיו מִמִּעֵי הַדָּגָה: וַיֹּאמֶר קְרָאתִי מִצְרָה לִי אֵל ה' וַיַּעֲנֵנִי מִבְּטֶן שְׂאוֹל שְׁוַעֲתִי שָׁמַעְתָּ קוֹלִי". ראשית, מכיר יונה הנביא ואף מציין במפורש בפה מלא - כי השי"ת שומע לתפילותיו אף בעמק הבכא זה.

לאחר מכן מציין יונה את העונש אותו ספג בעקבות מעשהו: "וַתִּשְׁלִכֵנִי מִצְוֹלָה בְּלִבָּב יָמִים וַיִּנְהַר וַיִּסְבְּנֵי כָּל מִשְׁבְּרֵי וַיִּגְלִיף עָלַי עֲבָרֵי וְכֵן הִלָּא [ראה שם באריכות]. בשלב זה מציין יונה את העובדה הבאה: "בְּהִתְעַשֵּׂף עָלַי נִפְשִׁי אֶת ה' זָכַרְתִּי וַתְּבוֹא אֵלַי תַּפְלִיתִי אֵל הַיָּם קְדָשָׁךְ" - ברגעים מרים אלה זכרתי את אלוקי, והוא מצדו קיבל את תפילתי אשר באה עד אליו להיכל קדשו.

את תפילתו מסיים יונה במילים: "וַאֲנִי בְּקוֹל תוֹדָה אֲזַבְּחָה לָךְ אֲשֶׁר נִדְרָתִי אֲשַׁלְּמָה יְשׁוּעָתָה לֵה".

הרי לנו כיצד אמורה להיראות תפילה אמיתית, פנימית ובעל משמעות - הכרה ברורה בעובדה שהשי"ת נמצא אתנו ושומע תפילתנו בכל מצב, הודאה בכך שחטאנו והבנה כי לפיכך נענשנו, ולסיום - שבח והודיה לקב"ה על אשר קיבל תפילתנו.

בפרשה נאמר הציווי (לא, טז ז - יז): "וַיִּשְׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְּׁבֻת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשְּׁבֻת לְדַרְתָּם בְּרִית עִוְלָם: בְּיַמֵּי וּבְיַמֵּי יִשְׂרָאֵל אוֹת הוּא וְעַלְמָם כִּי שִׁשַׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפֵשׁ". בטור הובא (א"ח רסז) כי בשבת אין צורך בשמירה כרגיל, כיון שהשבת שומרת על ישראל, ולכך אין לחתום בברכת 'השכיבנו' בחתימתה הרגילה: 'שומר עמו ישראל לעד'. כהמשך לכך מביא הטור את המנהג לומר תיכף לאחר חתימת הברכה את הפסוקים הללו, כדי להורות שאם ישמרו ישראל את השבת - היא תשמור עליהם.

בהסתמך על מאמר חז"ל (שבת קיח, ב): "אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן - מיד נגאלים", מבאר הטור כי הרי פסוקים אלה המזכירים את ענין שמירת השבת הרי הם כגאולה, ולפיכך אין באמירתם משום הפסקה בין גאולה לתפילה.

ביאו לפניו - במדיעה
הכרת קטעי התפילה - מתוך סידור שו"ו והדר

תיכף בתחילת הברכות האמצעיות בתפילת שמונה עשרה, הברכה הראשונה שאנו אומרים היא 'ברכת הדעת' או 'ברכת הבינה' כפי שמכונה לפעמים. בברכה זו אנו מבקשים מלפני בורא העולם שיחננו אותנו בחכמה, בינה ודעת אשר יסייעו בידינו לבחור בטוב, לברור בין הטוב לרע וכמובן להחכים בתורה הקדושה. בתלמוד ירושלמי מובא (פרכות פ"ה ה"ב) כתיקנו ברכה זו בתחילת ברכות האמצע, כתחילה וראש לחלק זה של התפילה, שאם אין בינה - אין תפילה. כך גם כתב הרוקח (פירושי התפילה לרוקח עמוד של) כי היות והפילות נתקנו כנגד התמידין, ואדם שאין בו דעת אסור להתפלל, לכך קבועה בתחילת התפילה.

חכמינו ז"ל (מגילה יז, ב) מצאו אסמכתא למיקום ברכה זו לאחר ברכת 'קדושה' הלא היא 'אתה קדוש', על פי סמיכות הפסוקים (שעיהו כט, כג - כד): "וַהֲקִדִּישׁוּ אֶת קְדוֹשׁ יַעֲקֹב וְאֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲרִיצוּ: וְיָדְעוּ תַעֲיֵי רִיחַ בִּינָה".

רש"י מציין (עבודה זרה ת, א ד"ה מעין) בנוגע להוספת בקשה פרטית בתפילת שמונה עשרה, בחתימת כל ברכה כעניינה, כי בברכה זו יש מקום להתפלל אם משכח האדם תלמודו.

יד ושם
פסוקי שמות והטעם בהם

צב"ג

"צַר וּמְצוֹק מְצָאוֹנִי מְצוֹתֶיךָ שְׁעָשְׂעִי" (תהלים קיט, קמג). יש תרופה המיועדת לריפוי הגוף, ואחרת לנפש. לא כן התורה הקדושה ומצוות ה' יתברך, אשר היא רפואה למכאובי הגוף והנפש גם יחד. בדרך זו מבאר המלבי"ם את דברי דוד המלך: 'צַר וּמְצוֹק מְצָאוֹנִי, היינו הן הצרות החיצוניות והן מצוקות הנפש, ובכל זאת - 'מְצוֹתֶיךָ שְׁעָשְׂעִי, ומלות ארוכה למכאובי'.

אנו מעידים בתפילה אודות הקב"ה: "וְנוֹרָא הוּא עַל כָּל אֱלֹהִים". התדע למי מתייחס הפסוק ומה כוונת הדברים?

- (א) הקב"ה מטיל יראתו על כל כוחות הטבע, שהרי יכול לבטלם בכל רגע.
- (ב) יראתו אמיתית וקיימת, ולהבדיל אצל אלקים אחרים אין בהם ממש.
- (ג) יראתו גוברת על כל מושא יראה, 'אלהים' מלשון גבורה [כמו בית דין].

בברכות השחר אנו מתפללים על כך שיצילנו ה' מפגע רע. האם פגע רע' הוא -

- (א) מגיפה, מחלה חשוכת מרפא.
- (ב) רדיפה על ידי נכרים.
- (ג) פגעי הזמן הבאים לפי העת.

בברכת השנים שבשמונה עשרה אנו מבקשים: "ברך שנתנו שנים הטובות". לאלו שנים הכוונה?

- (א) שנותיהם של יהושע בן נון וחזקיהו המלך, בהן נתברך העם בידיעת התורה.
- (ב) שנותיהם של אלישע הנביא ויצחק אבינו, בהן נתברכה הארץ בטוב גשמי.
- (ג) שנותיהם של אבותינו במדבר, בהן אכלו את המן ושתו מהבאר.

הפלא ופלא
שאלות וחיזוק נבכי התפילה

לפתרון החידות יש לעיין בהרחבה בסידור המבואר ובמדוריו מבית מתיבתא.

שם הזוכה בגיליון פר' יתרו:
ה' משה הומינר

תשובות מגילון קודם פר' תצוה:

1. תשובה א, היינו שאין יכולת לאף נברא לספר את שבחיו יתברך.
2. תשובה ב, לעבודת הבורא בקיום מצוותיו.
3. תשובה א, את הזמירות אומרים המלאכים לעצמם, ואילו את התשובות משמיעים לאחרים.

פתרונות יש לשלוח עד יום רביעי הקרוב
לכתובת מייל: m028039999@gmail.com
או בפקס 02-5385689 או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל
על מנת להשתתף בהגרלה: 1. יש לציין כתובת מדויקת וטלפון. 2. לציין בראש הדף עבור חידון 'מקושרים'. 3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרסס) בארץ ישראל למקרה של זכיה, שישלח לשם.
בין שולחי התשובות תערך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).